

ВПЛИВ СТАНУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАПРОВАДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

©2020 ПОРТНА О. В., ДЕРЕЗА Б. П.

УДК 338.658

JEL: E66; H12

Портна О. В., Дереза Б. П. Вплив стану національної економіки на запровадження антикризового управління на підприємствах

Проблема виникнення кризових явищ є системною, характеризується безліччю чинників і складових. Систематизація факторів і компонентів, що впливають на розвиток національної економіки та її суб'єктів, а також окреслення фінансово-економічних змінних, які використовуються як аналітичні орієнтири для ефективних управлінських рішень, є інформаційним підґрунтям запровадження засад антикризового управління. Цілями статті є розгляд сучасного фінансово-економічного стану національного господарства України, макро- та мікроекономічних чинників і передумов виникнення кризових явищ на підприємствах; розширення макроекономічних індикаторів кризових явищ суб'єктів господарювання. Розглянуто показники обсягів інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи та ВВП, фінансові результати діяльності українських підприємств, рентабельність діяльності підприємств з розподілом на великі, середні, малі. Аргументовано, що фінансово-економічні чинники макро- та мікросередовища функціонування підприємств мають взаємозв'язок та взаємообумовленість. Узагальнено класифікацію зовнішніх та внутрішніх чинників виникнення криз на підприємстві. До важливих макроекономічних індикаторів кризових явищ суб'єктів господарювання, окрім проаналізованих, запропоновано включати такі: доходи населення, платоспроможний попит, обсяги споживання, структура витрат, темпи інфляції, заощадження, кількість населення, рівень безробіття. Актуальним напрямом подальших досліджень стає аналітичне визначення взаємозв'язку та взаємообумовленості між доходами населення, платоспроможним попитом, обсягами споживання, структурою витрат, темпами інфляції, заощадженнями, кількістю населення та рівнем безробіття – як важливими макроекономічними індикаторами кризових явищ та передумов запровадження антикризового управління на підприємствах.

Ключові слова: національна економіка, чинники, кризи, антикризове управління підприємством.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-1-352-359>

Рис.: 6. **Бібл.:** 13.

Портна Оксана Валентинівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри управління та адміністрування, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: o.v.portna@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8803-4605>

Дереза Богдан Павлович – студент Навчально-наукового інституту «Каразінська школа бізнесу» Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: dereza.bohdan@gmail.com

УДК 338.658

JEL: E66; H12

Портная О. В., Дереза Б. П. Влияние состояния национальной экономики на применение антикризисного управления на предприятиях

Проблема возникновения кризисных явлений носит системный характер и характеризуется целым рядом факторов и составляющих. Систематизация факторов и компонентов, влияющих на развитие национальной экономики и её субъектов, а также очерчивание финансово-экономических переменных, используемых в качестве аналитических ориентиров для эффективных управленческих решений, являются информационным основанием для применения мероприятий антикризисного управления. Целями статьи являются рассмотрение текущего финансово-экономического состояния национальной экономики Украины, макро- и микроэкономических факторов и предпосылок кризисных явлений на предприятиях; расширение макроэкономических показателей кризисных явлений субъектов хозяйствования. Рассматриваются показатели объема инвестиций в материальные и нематериальные активы и ВВП, финансовые результаты украинских предприятий, рентабельность предприятий с разделением на крупные, средние, малые. Аргументируется, что финансово-экономические факторы макро- и микросреды предприятий имеют взаимосвязь и взаимообусловленность. Обобщена классификация внешних и внутренних факторов возникновения кризисов на предприятиях. К важным макроэкономическим индикаторам кризисных явлений субъектов хозяйствования, помимо проанализированных, предлагается включать такие: доходы населения, платежеспособный спрос, объемы потребления, структура расходов, уровень инфляции, сбережения, численность населения и уровень безработицы. Актуальным направлением дальнейших исследований является аналитическое определение взаимосвязи и взаимообусловленности между доходами населения, платежеспособным спросом, объемами потребления, структурой расходов, темпами инфляции, сбережениями, численностью населения и уровнем безработицы – как важными макроэкономическими индикаторами кризисных явлений и предпосылок для применения антикризисного управления на предприятиях.

Ключевые слова: национальная экономика, факторы, кризисы, антикризисное управление предприятием.

Рис.: 6. **Библ.:** 13.

Портная Оксана Валентиновна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры управления и администрирования, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: o.v.portna@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8803-4605>

Дереза Богдан Павлович – студент Учебно-научного института «Каразинская школа бизнеса» Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: dereza.bohdan@gmail.com

Portna O. V., Dereza B. P. The Influence of the Status of the National Economy on the Application of Crisis Management in Enterprises

The problem of occurrence of crisis phenomena is of systemic nature and is characterized by a number of factors and constituents. Systematizing the factors and constituents influencing the development of the national economy and its subjects, as well as the delineating the financial-economic variables used as analytical benchmarks for efficient managerial decisions, constitute the information basis for the application of anti-crisis management measures. The objectives of the article are considering the current financial-economic status of Ukraine's national economy, macro- and micro-economic factors and the preconditions of crisis phenomena in enterprises; expansion of macro-economic indicators of crisis phenomena in terms of economic entities. The indicators of the volume of investments in both the material and the intangible assets and GDP, the financial results of Ukrainian enterprises, the profitability of enterprises divided into large, medium-sized, small ones are considered. It is argued that the financial-economic factors of the macro- and micro-environments of enterprises have a relationship and interdependence. The classification of external and internal factors of occurrence of crisis in enterprises is generalized. It is proposed to include into the important macro-economic indicators of crisis phenomena of economic entities, in addition to the analyzed, the following: incomes of the population, solvent demand, consumption volumes, costs structure, inflation rate, savings, population size and the level of unemployment. A relevant direction for further research is the analytical definition of the relationship and interdependence between incomes of the population, solvent demand, consumption volumes, costs structure, inflation rate, savings, population size and unemployment – as the important macro-economic indicators of crisis phenomena and prerequisites for the application of crisis management in enterprises.

Keywords: national economy, factors, crises, crisis management of enterprise.

Fig.: 6. **Bibl.:** 13.

Portna Oksana V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management and Administration, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: o.v.portna@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8803-4605>

Dereza Bohdan P. – Student of the Educational and Scientific Institute «Karazin Business School», V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: dereza.bohdan@gmail.com

Сучасні умови господарювання характеризуються безліччю чинників та складових, наприклад таких, як розвиток глобалізаційних процесів, розширення міжнародних фінансово-економічних процесів, об'єднання національних ринків праці, капіталу, товарів та послуг, технологій, інвестиційних ресурсів тощо. Перетоки трудових ресурсів та капіталу до країн з розвинутою економікою в пошуках більш ефективного використання знижують споживацький попит та інвестиційний потенціал національних економік слабо розвинених країн, що, своєю чергою, призводить до появи та поширення кризових фінансово-економічних явищ як на макро-, так і на мікрорівні.

У таких умовах основними завданнями, що постають перед підприємствами, є забезпечення стабільного становища й ефективного функціонування шляхом передчасного реагування на деструктивні зміни зовнішнього середовища та адаптації до них внутрішніх ресурсів, що забезпечується за допомогою антикризового управління, яке передбачає аналіз чинників та передумов виникнення кризових явищ.

Аналізуючи останні дослідження, можна зробити висновок, що питанням антикризового управління цікавляться доволі багато вчених. Широке коло аспектів антикризового управління на макрорівні розглядали такі фахівці, як Ю. Блинда, Т. Васильєва, М. Плєскач та ін.

Питання антикризового управління підприємствами опрацьовані дуже ретельно. Теоретичні та практичні інструменти антикризового управління підприємствами дослідили такі науковці, як: С. Ареф'єв, О. Гук, В. Коваленко, Н. Ковальчук, А. Павлюк, В. Фучеджи та ін.

Зараз у фаховій літературі широко опрацьовані питання антикризового управління як на макро-, так і на мікрорівні, розглянуто різні аспекти запровадження ефективного антикризового управління. Але мало уваги відводиться дослідженню фінансово-економічних чинників, їх взаємозв'язку та взаємообумовленості на всіх рівнях національного господарства, макро- та мікропередумов виникнення кризових явищ на підприємствах України, аналізу впливу стану національної економіки на функціонування підприємства як передумов запровадження антикризового управління на підприємствах, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета статті – розглянути сучасний фінансово-економічний стан національного господарства України, макро- та мікроекономічні чинники та передумови виникнення кризових явищ на підприємствах, розширити макроекономічні індикатори кризових явищ суб'єктів господарювання.

Сучасні реалії розвитку української економіки зумовлюють потребу загострення уваги на проблемах прояву кризових явищ в економіці, а також на причинах, що їх зумовлюють, і які є, на думку багатьох фахівців [9; 10], універсальними, мають зовнішній і внутрішній прояв і, найчастіше, системний характер [7].

Вважається, що криза в широкому розумінні є невід'ємною характеристикою ринкової економіки. Її доцільно представити як фазу розбалансованої діяльності та обмежених можливостей впливу на економічні відносини. Вона виникає в результаті загострення певних проблем у системі, що виводять її зі стану рівноваги та здатні призвести до неможливості її функціонування [4, с. 203].

Під кризою розуміють такий стан, за якого наявні засоби досягнення цілей стають неефективними, що призводить до непередбачуваних ситуацій та проблем [11].

Проблема виникнення кризових явищ є системною, вона торкається та зв'язує воедино регіони країни, господарюючих суб'єктів, населення, політику, економіку, фінанси тощо [10, с. 207]. Систематизація факторів і складових, що здійснюють вплив на розвиток національної економіки та її суб'єктів, а також окреслення фінансово-економічних змінних, які використовуються як аналітичні орієнтири для ефективних управлінських рішень, є інформаційним підґрунтям запровадження засад антикризового управління [9, с. 58–59].

Безумовно, макроекономічне середовище значною мірою впливає на можливість виникнення кризи в мікроекономічному середовищі. З огляду на це необхідно навести інформацію, яка відображає стан національної економіки та можливості розвитку господарюючих суб'єктів.

При розгляді фінансово-економічних чинників виникнення кризових явищ важливим показником є ВВП, який відображає загальну спроможність національної економіки до розвитку та збільшення ресурсів для відновлення. Спираючись на дані Державної служби статистики України [5], варто проаналізувати динаміку ВВП порівняно з обсягами інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи, які залучалися українськими підприємствами (рис. 1).

Як свідчать дані рис. 1, починаючи з 2016 р. національна економіка за обсягами ВВП вийшла на докризовий рівень 2013 р., тоді як обсяги інвестицій в матеріальні активи зростають, починаючи з 2014 р. Проте, варто відзначити, що зростання обсягів інвес-

тицій відбулося на фоні інфляційних процесів, через значне знецінення гривні в період 2014–2015 рр.

Як зазначають фахівці [6, с. 4], уряди багатьох країн світу сьогодні вимушені вирішувати проблеми подолання безробіття та інфляції, інноваційного забезпечення економічного розвитку та його збалансованості, макроекономічних диспропорцій між заощадженнями та інвестиціями, синхронізації процесів глобалізації та регіоналізації національної економіки, суспільного вибору та добробуту людей.

Означені проблеми тісно пов'язані та обумовлюють фінансовий стан підприємств. Одним із основних показників, що відображає фінансовий стан підприємства, є фінансовий результат, який воно отримує. На рис. 2 наведено інформацію стосовно обсягів фінансових результатів, що отримують українські підприємства.

З рис. 2 видно, що частка збиткових підприємств з плином часу скорочується, а обсяги фінансового результату до оподаткування зростають, проте чверть українських підприємств досі залишаються збитковими, що вказує на дві проблеми: неефективність використання активів та капіталу; значна частка тіньової економіки.

Безумовно, підприємствам, які постійно не адаптуються до змін середовища, важко виходити з кризи, оскільки вони менш мобільні щодо зміни специфіки виробництва та можливості підлаштувати під зміни умов ринку.

Також доцільно навести динаміку рентабельності підприємств з урахуванням їх розміру (рис. 3).

З рис. 3 видно, що попередньо відображені тенденції зберігаються, найменш ефективною діяльністю українських підприємств була у 2014–2015 рр., однак малі підприємства набагато важче виходять з кризи –

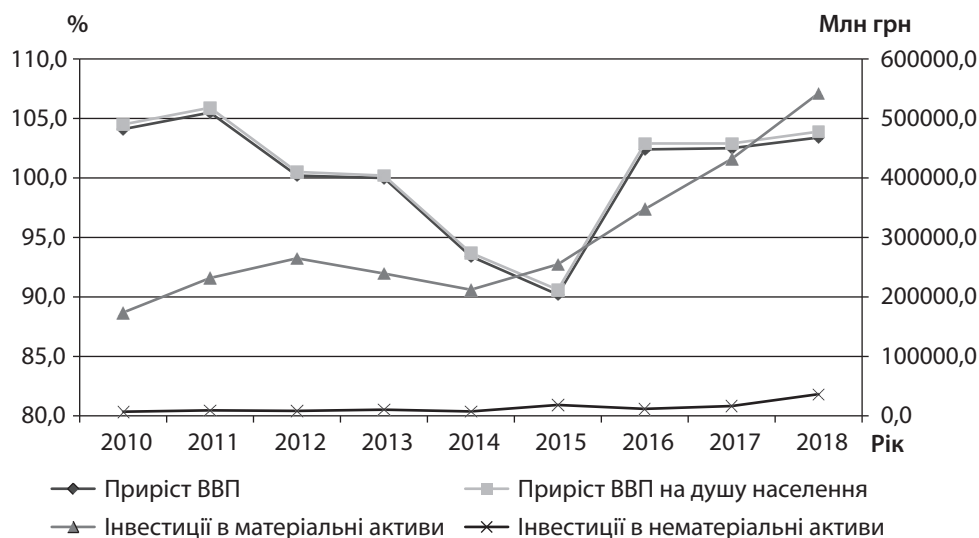

Рис. 1. Порівняння динаміки обсягів інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи та динаміки ВВП

Джерело: побудовано за [5].

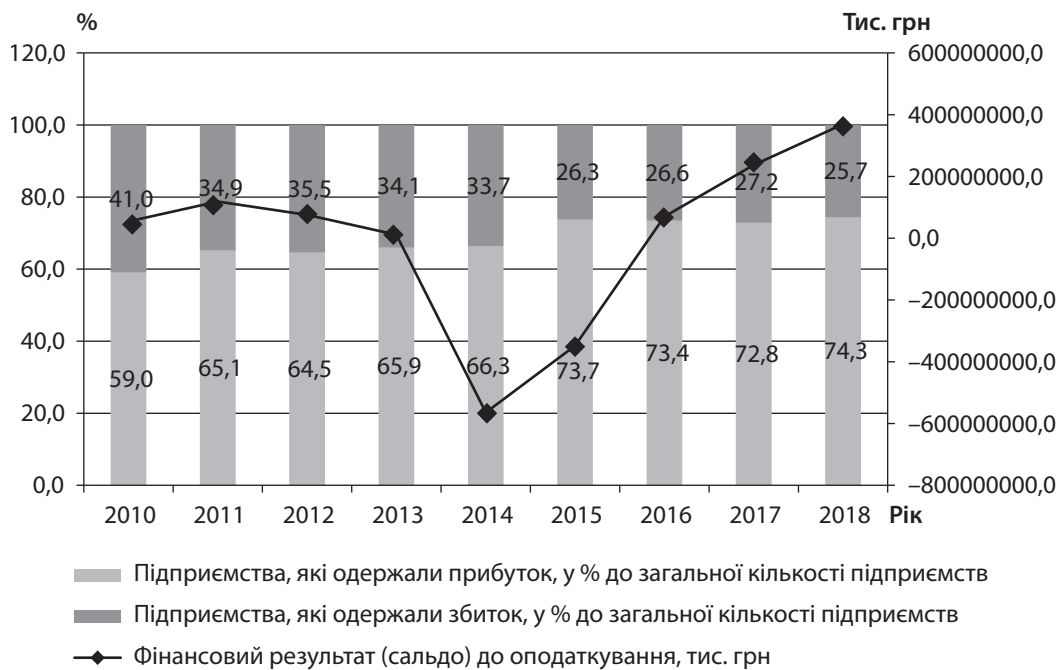

Рис. 2. Динаміка фінансових результатів українських підприємств

Джерело: побудовано за [5].

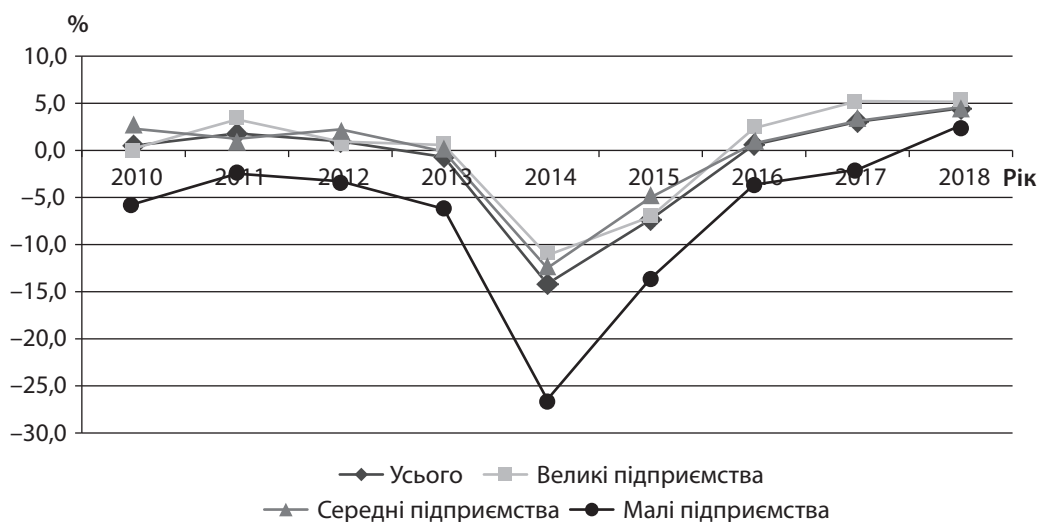

Рис. 3. Динаміка рентабельності діяльності вітчизняних підприємств з розподілом на великі, середні, малі

Джерело: побудовано за [5].

тільки у 2018 р. вони за сукупністю отримали позитивні показники рентабельності. Збитковість малих підприємств вказує на існування кризових явищ у національній економіці, малим підприємствам більше загрожує банкрутство.

Існування дестабілізуючих чинників у соціальній, політичній та економічній сфері призводить до зростання кількості підприємств, що знаходяться у кризовому стані. У реальному житті, як правило, з кризою асоціюють загрозу неплатоспроможності та банкрутства підприємства, нестачу можливостей підприємства для успішного функціонування або діяльність у неприбутковому середовищі [2].

У цілому можна вказати на те, що найбільш кризовими для української економіки, а отже, і для суб'єктів господарювання, були 2014 та 2015 рр., що позначилося на скороченні кількості підприємств, проте з 2016 р. розпочалося відновлення економіки.

Від'ємне значення фінансових результатів підприємства є однією з перших ознак можливого банкрутства підприємства. Загалом, спадаючий тренд збанкрутілих підприємств прослідковується з 2017 р. (рис. 4).

Таким чином, традиційно до зовнішніх чинників та індикаторів слід відносити економічну ситуацію в

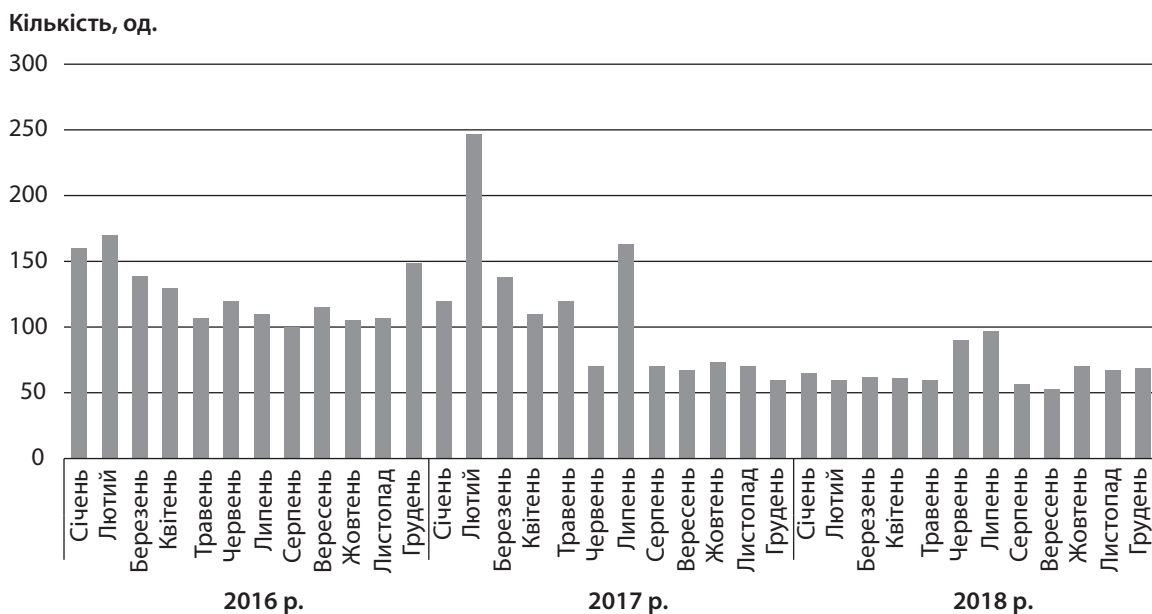

Рис. 4. Динаміка банкрутства підприємств (2016–2018 рр.)

Джерело: побудовано за [13].

країні, вплив конкурентних сил, макроекономічний розвиток. До внутрішніх індикаторів, що спричиняють загрозу настання кризи на підприємстві, можна віднести: неефективну інноваційну та інвестиційну політику підприємства, неналежний контроль за фінансовою інформацією, помилки в управлінні фінансами підприємства, неефективний менеджмент і маркетингову стратегію, а також фактори, пов'язані з операційною діяльністю підприємства (рис. 5).

Фінансово-економічні чинники макро- та мікросередовища функціонування підприємств мають взаємозв'язок і взаємообумовленість.

Таким чином, через існування зовнішніх нестабільних умов, запровадження системи антикризового управління на підприємстві є важливим завданням [1; 3; 8].

При цьому актуальним у діяльності підприємства стає проведення аналізу внутрішнього середовища, ефективне використання інструментарію попередження та виявлення симптомів настання кризового стану, детального та поглибленого аналізу проблем, виявлення факторів, що впливають на них, підготовки всієї необхідної інформації для прийняття рішення, а також виявлення головних аспектів взаємозв'язку між проблемами, загальними цілями та результатами діяльності суб'єкта економічної діяльності [2, с. 27]. Підприємствам пропонується проводити: експрес-діагностику – оцінку фінансового стану на основі регулярного обчислення відповідних коефіцієнтів і даних балансу; фундаментальну діагностику – як всебічну і глибоку оцінку поточного стану суб'єкта економічної діяльності, виявлення причин його погіршення та очікуваних тенденцій розвитку [12].

Інструменти антикризового управління підприємством слід розглядати як сукупність з двох блоків: діагностика фінансово-економічного стану; державні та спеціальні інструменти антикризового управління (рис. 6).

Тобто, діагностика стану підприємства передбачає аналіз фінансово-економічних чинників макро- та мікрорівнів, передумов виникнення кризових явищ на підприємствах.

ВИСНОВКИ

Аналіз впливу стану національної економіки на функціонування підприємства як передумов запровадження антикризового управління на підприємствах ґрунтується на ретельному дослідженні всіх рівнів національного господарства, можливих напрямків діяльності та розвитку, пошуку ринків, методів конкуренції, визначенні моделей ведення бізнесу та залучення ресурсів, що необхідні для посилення становища підприємства, нарощення вартості бізнесу тощо.

Ми вважаємо, що до важливих макроекономічних індикаторів кризових явищ суб'єктів господарювання, окрім проаналізованих вище, слід включати такі, як: доходи населення, платоспроможний попит, обсяги споживання, структуру витрат, темпи інфляції, заощадження, кількість населення, рівень безробіття.

Тому актуальним напрямом подальших досліджень стає аналітичне визначення взаємозв'язку та взаємообумовленості між доходами населення, платоспроможним попитом, обсягами споживання, структурою витрат, темпами інфляції, заощадженнями, кількістю населення та рівнем безробіття – як вагомими макроекономічними індикаторами кризових явищ і передумов запровадження антикризового управління на підприємствах. ■

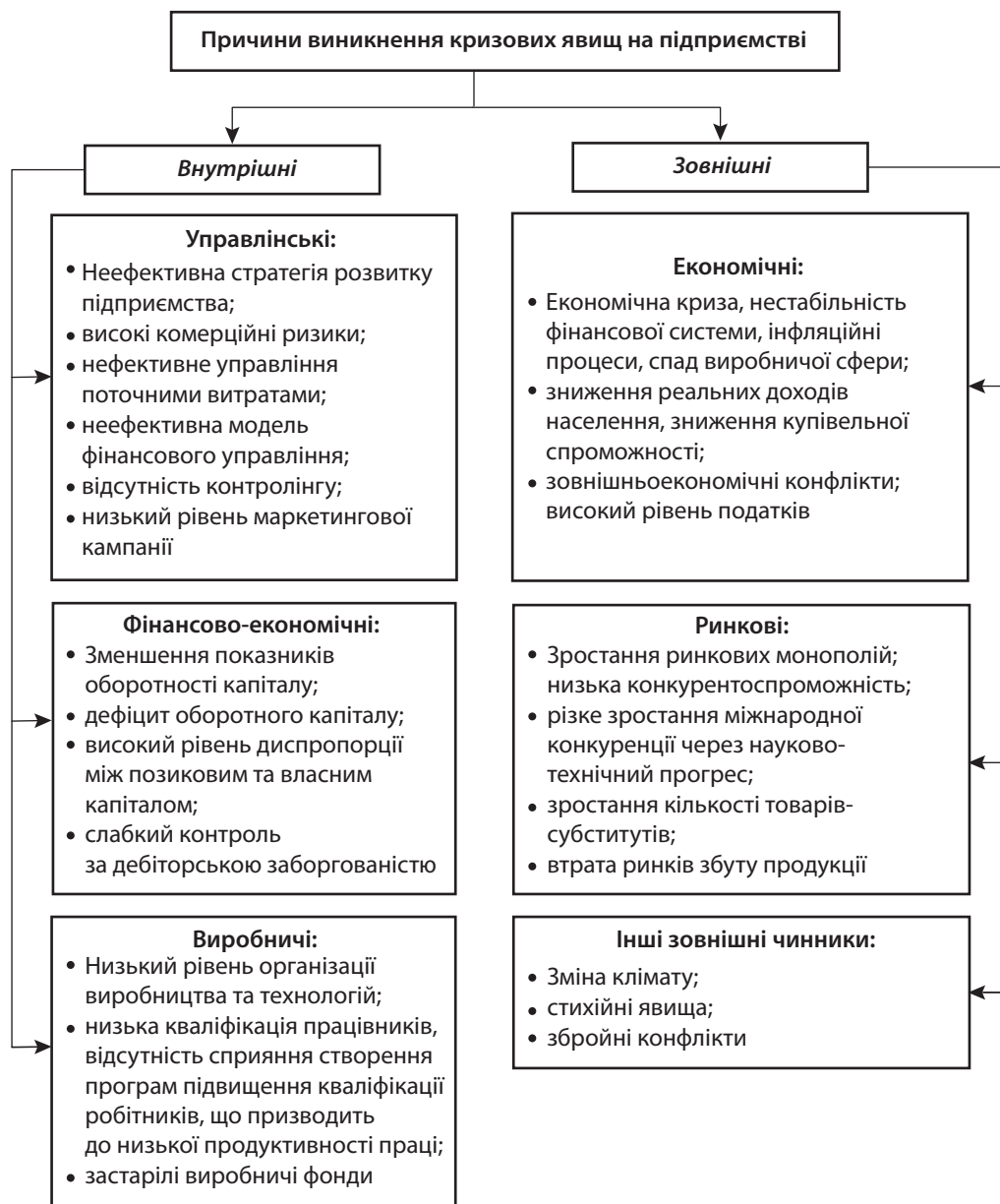

Рис. 5. Узагальнена класифікація зовнішніх і внутрішніх чинників виникнення криз на підприємстві

ЛІТЕРАТУРА

1. Ареф'єв С.О., Цзіфань Ч. Особливості антикризового управління підприємством в системі стратегічних імператив // Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні : зб. ст. за матеріалами Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 березня 2017 р.). Київ : КНУТД, 2017. С. 314–325. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7425/1/20170330_Cluster_P314-325.pdf
2. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2003. 351 с.
3. Гук О. В. Антикризове управління як спосіб запобігання банкрутству підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 6. С. 193–198. URL : <https://economics.oru.ua/files/archive/2015/No6/193.pdf>
4. Демчук Н. І., Сірко А. Ю., Рондова М. А. Теоретико-методичні підходи до формування ефективної системи антикризового управління підприємством. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 3. С. 199–205. URL: http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_1_2019_ukr/29.pdf
5. Державна служба статистики України / Офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Державне антикризове управління економікою в умовах глобалізації // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26–27 листопада 2013 р.). Київ : КНЕУ, 2013. 360 с.
7. Коваленко В. В., Суганяка М. В., Фучеджи В. І. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності: методи та інструменти оцінювання : монографія. Одеса, 2013. 381 с.
8. Ковальчук Н. Ю., Павлюк А. О. Антикризовий фінансовий менеджмент як основа управління фінансами вітчизняних підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 3. С. 203–208. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/36.pdf

Рис. 6. Узагальнена класифікація інструментів антикризового фінансового управління підприємства

9. Портна О. В. Антикризове управління сукупним фінансовим потенціалом України. *Соціальна економіка*. 2017. Вип. 54 (2). С. 58–61. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socseconom/article/view/10888/10497>
10. Портна О. В. Фінансовий потенціал України: проблеми та перспективи. *Проблеми економіки*. № 4. 2012. С. 205–208. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-4_0-pages-205_208.pdf
11. Рясних Є. Г. Основи фінансового менеджменту : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 336 с.
12. Фучеджи В. І. Діагностика як елемент антикризового фінансового управління. *Наука й економіка*. 2012. № 2. С. 58–62.
13. Dun & Bradstreet. «The 2019 Global Buncruptcy Report». 2019. URL: <https://www.dnb.com/perspectives/finance-credit-risk/global-bankruptcy-report.html>

REFERENCES

- Arefiev, S. O., and Tszifan, Ch. "Osoblyvosti antykrizovoho upravlinnia pidpryemstvom v systemi stratehichnykh imperatyv" [Features of Anti-Crisis Management of the Enterprise in the System of Strategic Imperatives]. *Aktualni problemy innovatsiinoho rozvytku klasternoho pidpryemnytstva v Ukraini*. 2017. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7425/1/20170330_Cluster_P314-325.pdf
- "Dun & Bradstreet. «The 2019 Global Buncruptcy Report». 2019". <https://www.dnb.com/perspectives/finance-credit-risk/global-bankruptcy-report.html>
- Demchuk, N. I., Sirko, A. Yu., and Rondova, M. A. "Teoretyko-metodychni pidkhody do formuvannia efektyvnoi

- systemy antykrizovoho upravlinnia pidpryemstvom" [Theoretical-Methodical Approaches for the Formation of an Efficient System of Anti-Crisis Management by the Enterprise]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*. 2019. http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/3_71_1_2019_ukr/29.pdf
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Derzhavne antykrizove upravlinnia ekonomikoju v umovakh hlobalizatsii* [State Crisis Management of Economy in the Conditions of Globalization]. Kyiv: KNEU, 2013.
- Fuchedzhy, V. I. "Diahnostyka yak element antykrizovoho finansovoho upravlinnia" [Diagnostics as an Element of Crisis Financial Management]. *Nauka i ekonomika*, no. 2 (2012): 58-62.
- Huk, O. V. "Antykrizove upravlinnia yak sposib zapobihannya bankrutstvu pidpryemstva" [Crisis Management as a Way of Prevention of Bankruptcy of Enterprise]. *Ekonomika: realii chasu*. 2015. <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No6/193.pdf>
- Kovalchuk, N. Yu., and Pavliuk, A. O. "Antykrizovyi finansovyi menedzhment yak osnova upravlinnia finansamy vitchyznianskykh pidpryemstv" [Anti-Crisis Financial Management as a Basis for Financial Management of Domestic Enterprises]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2016. http://www.economyandsociety.in.ua/journal/3_ukr/36.pdf
- Kovalenko, V. V., Suhaniaka, M. V., and Fuchedzhy, V. I. *Antykrizove finansove upravlinnia v systemi subiektiv ekonomichnoi diialnosti: metody ta instrumenty otsiniuvannia* [Crisis Financial Management in the System

of Economic Entities: Valuation Methods and Tools]. Odesa, 2013.

Portna, O. V. "Antykryzove upravlinnia sukupnym finansovym potentsialom Ukrainy" [Crisis Management of the Aggregate Financial Potential of Ukraine]. Sotsialna ekonomika. 2017. <https://periodicals.karazin.ua/socconom/article/view/10888/10497>

Portna, O. V. "Finansovy potentsial Ukrainy: problemy ta perspektyvy" [Financial Potential of Ukraine: Problems

and Prospects]. Problemy ekonomiky. 2012. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-4_0-pages-205_208.pdf

Riasnykh, Ye. H. *Osnovy finansovoho menedzhmentu* [Fundamentals of Financial Management]. Kyiv: Akademvydav, 2010.

Vasylenko, V. O. *Antykryzove upravlinnia pidpriemstvom* [Enterprise Crisis Management]. Kyiv: TsUL, 2003.

УДК 658.112.3+658.14/17

JEL: O12; D29; D92; R30

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗМІСТУ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

©2020 ВІТЮК А. В.

УДК 658.112.3+658.14/17

JEL: O12; D29; D92; R30

Вітюк А. В. Ідентифікація змісту та значення просторового розвитку підприємства

Метою статті є окреслення теоретичних аспектів змісту та значення просторового розвитку підприємства та визначення основних факторів впливу на цей розвиток. Обґрунтовано важливість та актуальність розвитку теорії та практики просторового розвитку підприємств. Доведено, що виникнення досліджень з проблематики просторового розвитку пов'язано, перш за все, з розумінням обмеженості ресурсів та усвідомленням необхідності їх оптимального використання в існуючих умовах, що визначаються конкретними місцями, зонами, факторами впливу та просторовими координатами діяльності окремих господарюючих суб'єктів. Досліджено сутність категорії просторового розвитку на основі вивчення категорії «простір» у системі розуміння різними науками. Розкрито зміст категорії просторового розвитку як динамічного процесу взаємодії об'єктів та суб'єктів дійсності, що існують за певних умов у системі векторів окремих або спільних взаємодій за системного, поодинокого чи хаотичного впливу часу. Виявлено обставини, що актуалізують розвиток просторової тематики. Встановлено чинники впливу на просторовий розвиток підприємств, які відрізняються залежно від виду господарської діяльності підприємства, нормативно-правових умов у країні, місцевих звичаїв та традицій, настроїв місцевих мешканців, екології та ін. Сформовано ряд прикладних і соціальних проблем, які можна вирішити за рахунок позитивних тенденцій, отриманих від розробки положень просторового розвитку підприємств, серед яких можна відзначити: раціональне використання виробничих приміщень і земель, вивільнення невикористовуваних площ, оптимальне використання інженерних комунікацій, розвантаження окремих територій, зниження експлуатаційних витрат підприємств, забезпечення ефективної організації системи інженерних комунікацій, охорону культурної спадщини та навколишнього середовища.

Ключові слова: просторовий розвиток, підприємство, категорія, фактори впливу, динамічний процес, об'єкти та суб'єкти дійсності.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-1-359-366>

Рис.: 1. **Бібл.:** 23.

Вітюк Анна Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки Вінницького національного технічного університету (Хмельницьке шосе, 95, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: anna_vitiuk@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5211-4948>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/M-7244-2018>

УДК 658.112.3+658.14/17

JEL: O12; D29; D92; R30

Вітюк А. В. Идентификация содержания и значения пространственного развития предприятия

Целью статьи является определение теоретических аспектов содержания и значения пространственного развития предприятия и определение основных факторов влияния на это развитие. Обоснованы важность и актуальность развития теории и практики пространственного развития предприятий. Доказано, что возникновение исследований по проблематике пространственного развития связано, в первую очередь, с пониманием ограниченности ресурсов и осознанием необходимости их оптимального использования в существующих условиях, определяемых конкретными местами, зонами, факторами влияния и пространственными координатами деятельности отдельных хозяйствующих субъектов. Исследована сущность категории пространственного развития на основе изучения категории «пространство» в системе понимания различными науками. Раскрыто содержание категории пространственного развития как динамического процесса взаимодействия объектов и субъектов действительности, которые существуют при определенных условиях в системе векторов отдельных или общих взаимодействий при системном, одиночном или хаотическом влиянии времени. Вывявлены обстоятельства, которые актуализируют развитие пространственной тематики. Установлены факторы влияния на пространственное развитие предприятий, которые отличаются в зависимости от вида хозяйственной деятельности предприятия, нормативно-правовых условий в стране, местных обычаев и традиций, настроений местных жителей, экологии и др. Сформирован ряд прикладных и социальных проблем, которые можно решить за счет положительных тенденций полученных от разработки положений пространственного развития предприятий, среди которых можно отметить: рациональное использование производственных помещений и земель, высвобождение неиспользуемых площадей, оптимальное использование инженерных коммуникаций, разгрузка отдельных территорий, снижение эксплуатационных расходов предприятий, обеспечение эффективной организации системы инженерных коммуникаций, охрану культурного наследия и окружающей среды.

Ключевые слова: пространственное развитие, предприятие, категория, факторы влияния, динамический процесс, объекты и субъекты действительности.

Рис.: 1. **Библ.:** 23.